

Východní a západní světový názor: nadčasový a historický způsob pozorování. Eliášova duše a dvanáct učedníků. Světodějný monolog Boha před zjevením mystérií.

Rudolf Steiner

Basilej, 20. září 1912

Včera jsme se pokusili učinit představu o zjevení Krišny a jeho vztahu k tomu, co vstoupilo později do vývoje lidstva: k zjevení Kristovu. Bylo zvláště poukázáno na to, že se nám Krišnovo zjevení může jevit jako ukončení dlouhého vývojového proudu lidstva, ukončení jasnozřivé, primitivně jasnozřivé epochy vývoje lidstva. Když si z tohoto hlediska ještě jednou představíme to, co jsme mohli získat včera v souhrnu o ukončení Krišnova zjevení, potom můžeme říci: co bylo získáno během tohoto zjevení, to je právě tím k dispozici v lidském vývoji, ale dosáhlo to určitého ukončení a vlastně to nemůže být dále zlepšeno. Jisté nauky, které se tehdy objevily, musí být právě tak přijímány, řekněme, celým dalším vývojem, jak byly tehdy podány.

Nyní je třeba se zmínit ze zcela určitého pohledu o zvláštnosti tohoto zjevení. Toto zjevení chtěli bychom označit za takové, které nepočítá ve vlastním lidském smyslu s časem a s následky času. Vše, co nepočítá s časem jako s reálným faktorem, je již v Krišnově nauce obsaženo. Jak je to míněno? Každé jaro vidíme, jak rostliny vyrážejí z půdy, vidíme je růst a zrát, přinášet plody, uvolňovat semena a z těchto semen vidíme, když se opět vnoří do země, v příštím roce vyrůstají stejné rostliny, stejným způsobem do jejich výše a opět vytvářet semena. Tak se tento proces opakuje rok od roku. - Počítáme-li s rozpětím času, které člověk především přehlédne, musíme říci: máme zde co činit s pravým opakováním. Konvalinky, petrklíče, hyacinty vypadají každý rok stejně. Čím jsou, se v nich opakuje v stejné formě, stejným způsobem každý rok. Můžeme jistým způsobem ještě postoupit nahoru až k zvířatům a najdeme tam podobnost. Neboť když pozorujeme jednotlivé zvíře, jednotlivý druh lva, hyeny, jednotlivý druh opice, nacházíme, že jistým způsobem to, co se má stát z takové bytosti, je založeno od samého začátku. Proto popíráme s určitým právem u zvířat nějaké vlastní vychování. Nerozumní lidé začínají ovšem v novější době používat všelijaké výchovné a pedagogické pojmy také u zvířat. Ale to nelze brát ani za hlavní věc, ani na to nemůžeme brát zřetel při správné charakteristice. V podstatě vzato vidíme opakování potvrzeno, vezmeme-li zřetel na malé časové rozpětí. Jaro, léto, podzim a zimu vidíme v pravidelném opakování po staletí. A jen vezmeme-li opravdu velká časová rozpětí, která především nepřicházejí v úvahu pro lidské pozorování, viděli bychom něco takového jako nutnost počítat s časovým pojmem, viděli bychom, jak zde věci probíhají odlišně, a mohli bychom se šířit např. o tom, jak východ a západ slunce se změny v daleké, daleké budoucnosti. Ale to jsou oblasti, které se vyskytují teprve, když se posuneme do vlastní duchovní vědy. Pro to, co může člověk především pozorovat, řekněme, pro astronomickou přírodu, platí také opakování, opakování stejného nebo podobného, jak je vidíme každý rok především v návratu rostlinných forem. Při tomto opakování nemá čas jako takový nějaký hlubší význam. V podstatě tím, že je časem, není reálně působícím faktorem.

Když pozorujeme jednotlivý lidský život, je tomu jinak. Lidský život také členíme, jak všichni víte, na období následující po sobě a opakující se. Rozeznáváme období od narození až do ukončení prořezávání zubů, tj. asi až k sedmému roku, potom období od sedmého roku do čtrnáctého roku až k pohlavní zralosti, potom další období od čtrnáctého až po jednadvacátý rok atd. Krátce, rozlišujeme v jednotlivém lidském životě sedmiletá období. Můžeme již říci, že se v těchto sedmiletých obdobích jistě věci opakují. Ale daleko více bije do očí něco jiného než opakování, totiž postupující změna, pokrok sám, který se zde děje. Neboť lidská bytost je zcela jiná ve druhé sedmileté periodě než v první a opět jiná je v třetí. Nemůžeme říci, že jako se opakuje rostlina v rostlině, tak by se v druhé sedmileté periodě stejně opakoval člověk první sedmileté periody atd. Zde vidíme pokračující čas hrát reálnou roli. Ten zde něco znamená.

A když vidíme, jak to, co má tedy význam pro jednotlivého člověka, se dá použít pro celé lidstvo, můžeme říci: u celého lidstva se nám ukazuje v postupném vývoji jedno i druhé přesvědčivým způsobem. Musíme se přitom pouze zastavit u tzv. poatlantské doby. V poatlantské době rozeznáváme jako první staroindickou kulturní periodu, jako druhou praperskou, jako třetí egyptsko-chaldejskou, jako čtvrtou řecko-latinskou, jako pátou naši nynější dobu a dvě další budou následovat, než opět přijde velká katastrofa. Tento postup vývoje ukazuje často v periodách po sobě následujících podobnosti, které se jistým způsobem nechají srovnávat s opakováním stejného, jako např. rok po roku pozorujeme v rostlinné říši. Vidíme, jak takové periody probíhají tím, že jistým způsobem na začátku takové epochy sestoupí na lidstvo určité zjevení, současně je lidstvu dán proud spirituálního života jako impulz, jako je dán každé jaro rostlinný impulz zemi. A potom vidíme, jak na tomto prvním impulzu je stavěno to další, stává se to plodem a odumírá, když perioda je u konce, jako rostliny odumírají, když se blíží zima. Ale vedle toho se ukazuje v periodách po sobě následujících něco, co je podobné pokroku jednotlivého člověka a o čem můžeme říci, že přitom čas hraje úlohu, prokazuje se jako reálný faktor. Není tomu jen tak, že se v druhé praperské epoše kladou opět zárodky, jako to bylo v první epoše, nebo že to v třetí periodě je opět tak, jako to bylo v první, nýbrž impulzy jsou vždy jiné, vždy více stupňované, vždy nové, jako to je také v lidském životě, když jednotlivé sedmileté periody mají svoji diferenciaci, svůj pokrok. To, co v průběhu času sestoupilo na lidstvo, sestoupilo na ně způsobem, že lidem, chce se říci, pomalu a pozvolna byly otevřeny věci, které svým souhrnem vytvořily poznání.

Všechny proudy v národech neměly vždy smysl pro všechno ve stejné době. Tak vidíme, že v onom vývojovém proudu lidstva, který právě odplynul mystériem na Golgotě, jistým způsobem chyběl smysl pro čas jako pro reálný faktor. Tento smysl pro čas jako pro reálný faktor chybí, zásadně vzato, celému východnímu poznání. Jemu je zvláště vlastní smysl pro opakování stejného. Proto je vše to, co se uplatňuje s ohledem na opakování stejného, grandiózním způsobem vystihnuto poznání Východu. Co přichází v úvahu, všimneme-li si opakování stejného v po sobě následujících kulturních periodách? Vezměme to na příkladu růstu rostlin. Zde vidíme, jak na jaře rostliny vyrážejí ze země. Máme co činit s jejich tvořením. Vidíme, jak rostliny rostou a dospívají, až dosáhnou určitého vrcholu, jak potom opět odumírají a zatímco odumírají, opět již v sobě nesou zárodek nové rostliny. Máme tedy co činit s trojnásobným krokem vznikání, se vznikem, s růstem a dospíváním a s odumíráním a máme při odumírání opět zárodek ke stejnému. Kde nejde zvláště o čas, kde jde o opakování, je tento opakující se princip vždy nejlépe vyjádřen v čísle tři.

Pochopit smysl opakujícího se vznikání číslem tři bylo zvláštním nadáním východní moudrosti, bylo zvláště v moudrosti předcházející křesťanství. A v jednostranné náklonnosti, tak říkajíc k nadčasovému, k opakujícímu se dění, je podmíněna velikost tohoto starého světového názoru. A tehdy, když přichází k ukončení, přicházejí nám všude vstříc trojnosti, které v zásadě vzato jsou jasnozřivým výrazem toho, co stojí za vznikáním, zanikáním a znovu vytvářením. Brahma, Šiva, Višna, tato trojice je základem tvůrčích mocností. V době, která předcházela zjevení Krišny, byla poznána jasnozřením dosažitelnou trojností - Brahmy, Višny a Sívý. A obraz této trojnosti se vyskytuje všude tam, kde se s časem nepočítá jinak než jako s po sobě následujícím opakováním stejného.

To je smysl ve vztahu k poznání nové doby, že nastupuje nadání vidět historicky, dějepisně, to znamená započítat při tom čas, jenž přichází v úvahu pro vývoj, čas pochopit jako reálný faktor. To ale bylo obzvláště vyhrazeno poznání Západu, vyvinout historický smysl, prohlédnout v pravdě historii. A v tom se liší oba vývojové proudy Východu a Západu, že Východ nedějepisně, nehistoricky - ale nedějepisně a nehistoricky v nejvyšším naplnění - nahlíží na svět, zatímco Západ především začíná na jednom impulzu historicky, dějepisně nahlížet na svět. A podnět k dějepisnému názoru vychází ze starohebrejského světového názoru. Ten dává první impuls k dějepisnému nazírání.

Pozorujme nyní vedle sebe, co jsou vlastní podstaty východních světových názorů. Tu se nám stále vypravuje o opakujících se světových obdobích. Vypravuje se nám, co se stalo na začátku, co na konci prvního světového období. Potom je vypravován začátek druhého světového období, konec druhého světového období, začátek třetího, konec třetího světového období. A tajemství světového vývoje bylo v době Krišnově správně postaveno tím, že bylo řečeno: když stará kultura třetího světového období vyschla a stala se suchopárnou, když nastal její podzim a zima, tehdy se objevil jako syn Vasudevya a Devaki Krišna, aby shrnul pro pozdější dobu tj. pro čtvrté časové období, co se jako zárodek, jako nové semeno dá přinést z třetího do čtvrtého časového období. - Jednotlivá světová období se tak jeví jako po sobě následující roky vzhledem k růstu rostlin. Časové cykly, které obsahují to opakující se, to je podstatný živel východních světových názorů.

Nyní srovnajme s těmito světovými názory v jejich nejhlubší struktuře, v jejich závislosti na čase to, co nám hned vychází vstříc ve Starém zákoně. Ó, je to podstatný rozdíl oproti východním světovým názorům! Zde vidíme, jak se vkládá průběžná, reálná časová linie. Prvně jsme přivedeni ke Genezi, k stvoření a na stvoření je přičleněna historie lidstva. Vidíme probíhající postup sedmi dny stvoření, dobou patriarchů: od Abrahama dolů k Izákovi a Jakobovi - samý vývoj, historie. Kde se něco opakuje? První den stvoření není abstraktním způsobem opakován ve druhém. Patriarchové nejsou opakováni v Prorocích. Doba králů neopakuje dobu soudců atd. Potom následuje doba zajetí. Všude jsme vedeni tam, kde čas hraje reálnou úlohu jako v jednotlivém lidském životě. Celým Starým zákonem je nám čas ukazován jako reálný faktor dění, bez ohledu na to, co se opakuje. Je to pokrok, který jako zvláštní element vstupuje do líčení Starého zákona. Starý zákon je prvním velkým příkladem dějepisného způsobu pozorování. Tím byl Západem předán odkaz k historickému způsobu pozorování. Pomalu a poněmhu se teprve lidé učili tomu, co jim bylo zjevováno během času. A tak smíme říci, že opakovaně právě tehdy, když v určitém smyslu přicházela nová zjevení, se uskutečnil nějaký způsob zvratu do předcházejícího. Na začátku theosofického hnutí byly zjeveny velké a významné věci. Avšak přistoupila právě ta pozoruhodnost, že hned od začátku historický způsob pozorování prostupoval málo tento theosofický život. O tom se můžete přesvědčit zvláště tím, když se podíváte do jinak výtečné a záslužné knihy do "Esoterického buddhismu" od Sinneta. Všechny ty kapitoly, které tam jsou prostoupeny historií, budou pro západní mysl dobře přijatelné. Ale vedle toho je zde jiný element, který můžeme nazvat "nehistorickým elementem", onen zvláštní element, kde se mluví o velkých a malých cyklech, o pokračování v kruzích a rasách, a kde vždy je věc líčena tak, jako by opakování bylo hlavní věcí, jak na druhý kruh následuje třetí, jak následuje na jednu hlavní rasu jiná hlavní rasa; jak na jednu nižší rasu následuje jiná nižší rasa atd. Přichází se opravdu do nějakého výtvaru kruhů a dává se hlavní váha na opakování. To byl zvrat do právě překonaného způsobu myšlení lidstva.

Západní kultuře přiměřený způsob myšlení je ale způsob historický. A co je následkem tohoto historického elementu západní kultury? Právě poznání jednoho ohniska veškerého vývoje země. Východ posuzoval vývoj jako každoročně se opakující děj rostlinstva. Tak vystupovali v každém období jednotliví velcí zasloučníci a opakovali - při nejmenším se zdůrazňovalo to, co opakovali - co zde již dříve bylo. Zdůrazňovalo se zvláště abstraktním způsobem, že každý je jen zvláštním výtvozem jednoho, co se zde od epochy k epoše dále vyvinulo. Byl zde zájem, dále se vyvíjející stejnost vylíčit tak, jak se v rostlinstvu dbalo toho, co se zjevilo jako forma, a ne toho, co jednotlivé roky odlišovalo. - Jen v jednom zvláštním případě hledí člověk na to, jak se také v životě rostlin liší jednotlivé roky. Chce-li popsat lilii nebo vinný list, nezáleží na tom, zda rostlina rostla v roce 1857 nebo 1867; neboť lilie jsou stejné jako projev jednoho druhu lilií. Jen tam, může se říci, kde toto všeobecné, opakující se stejné, "apollonské", také v růstu rostlin přechází v "dionýské", tehdy člověk klade zvláštní hodnotu také na to, aby se jednotlivé "ročníky" rozlišovaly: ve vinných letech. Zde mu jde o to, rozlišovat; ale jinak nemá zájem říci: toto je forma lilie z roku 1890 nebo 1895.

Tak neměl Východ v určitém smyslu také nějaký pravý zájem na tom - přestože se srovnání nesmí vynucovat - rozlišovat ztělesnění bodhisattvy v třetím období od ztělesnění v druhém nebo prvním období. Bylo to ztělesnění "jednoho". Toto podřízení se jednomu, toto abstraktní naostření na stejné vytváří východní pozorování nehistorickým a vytváří v podstatě vzato všechna pozorování předkřesťanských dob nehistorickými kromě historického pozorování Starého zákona. Se Starým zákonem nastoupilo přípravně - a v Novém zákoně ve větší dokonalosti - historické pozorování. Zde jde o to, nahlížet na linii vývoje jako na takovou, jako na celek. Zde se nemusí prostě pohlížet jen na to, co se vrací v jednotlivých cyklech, nýbrž na to, co vytváří ohnisko veškerého vývoje. A tady řekneme právem: je to prostý nesmysl mluvit o tom, že nesmí být takové ohnisko vývoje.

Zde je bod, na kterém se musí o historickém vývoji dohodnout různé národy zeměkoule, kde si musí ujasnit, že toto historické je bezprostředně nutné k reálnému uvažování o lidstvu. Můžeme to ještě dnes prožít, také když ne nějak fanaticky nebo konfesionálně, nýbrž opravdově míněné křesťanství přinesené Orientu a chtějící se uplatnit vedle jiných náboženství Orientu, že potom bude řečeno: máte pouze jednoho Boha, který se jen jednou ztělesnil v Palestině; my ale máme mnoho ztělesnění Boha; zde jsme před vámi. Tato odpověď bude zcela samozřejmá z hlediska Orientálců. Souvisí se zvláštním nadáním pro jejich pohled na opakování jednoho. Pro člověka Západu ale musí platit, že celek má těžiště. Když se odtud mluví o mnohých ztělesněních Krista, potom je to stejná chyba, jako by někdo řekl: ano, říká se nesmysl, že pro váhu se potřebuje jenom jeden podpěrný bod, že na jedné straně působí břemeno a na druhé závaží; podepřeme váhu na dvou, třech, čtyřech bodech! - To je ale nesmysl. Váha může mít jen jeden podpěrný bod. A chceme-li celý ten vývoj pochopit, musíme vyhledat jeden podpěrný bod, jedno těžiště a nevěřit, že je lepší hledat postupné ztělesnění Krista. V tomto vztahu se budou muset národy, obyvatelstvo zeměkoule dohodnout, že v průběhu dějin historický způsob myšlení, historické pojetí jako ve vyšším smyslu důstojné člověka muselo teprve nastat.

Dělo se to zvolna tím, že historický způsob nazírání na vývoj člověka, možno říci, vycházel zprvu z primitivních stavů. Tu objevíme, že tento historický vývoj ve Starém zákoně je nám zprvu naznačován stále se opakujícím zdůrazněním, jak to charakter starozákonního národa dělá, že můžeme o něm říci, že patří ke krvi Abrahama, Izáka a Jakoba; ta protéká v posloupnosti následujících generací; a vyvíjí se v podstatě vzato forma krevního příbuzenství pokrevního rozmnožování. Tak jako člověk v posloupnosti životních epoch ukazuje pokrok, takže v tom hraje čas roli, tak je tomu i u celého starozákonního národa.

Zabýváme-li se přesněji jednotlivostmi, můžeme skutečně pochopit tento průběh generací starozákonního národa podobně jako život jednotlivého člověka, pokud se vyvíjí přirozeně, pokud v sobě vyvíjí to, co takřikajíc může být vyvinuto v člověku na základě fyzického založení. Co se tím mohlo stát, když vždy přešlo otcovské na syna atd. atd., to je nám líčeno ve Starém zákoně. A bylo

vyličeeno to, co mohlo vzniknout na přiznání víry tím, že potomci vždy se přidrželi těch, s kterými byli pokrevně příbuzní. Co se významně děje v přirozeném životě jednotlivého člověka krví, to bylo použito na celé tělo starozákonního národa. A jako u jednotlivce v určité době vyvstane zvláště duševní prvek, jak tento duševní prvek hraje zvláštní roli, tak se také dodržuje - a to je zvláště zajímavé - v historickém vývoji Starého zákona.

Pozorujeme dítě. Zde uvidíme, že u něho převažuje přirozenost. Zprvu převládají potřeby těla. Duševnost trčí ještě uvnitř v těle; nechce ještě zcela ven. Zdraví těla způsobují příjemné dojmy vnějšího světa. Nepříjemné, trýznivé dojmy ze zevního světa se vyjadřují v duševních projevech dítěte. Potom člověk dospívá. Tím, co se v něm přirozeně vyvinulo, získává duševnost poněkud převahu a vstupujeme do životního věku - u různých lidí je to různé, ale v podstatě je to ve dvacátém roce -, tehdy člověk opravdu projeví navenek, co je v něm duševně. Tehdy ustoupí čistě tělesné bolesti a potřeby; duševní konfigurace zvláště vyjde navenek. Potom nastává doba, kdy je člověk schopnější toto duševní, jemu vlastní, nechat ustoupit do pozadí. To trvá opět u jednoho déle, u druhého kratěji. Snad někdo zůstane zcela u toho, tuto jemu vlastní duševnost si podržet po celý život. Ale je tu přece i něco zcela jiného k dispozici, i když člověk často ve dvacátém roce opravdu dává najevo, čím je, že se mu stává, jakoby svět jen čekal na jeho specifické duševno. Obzvláště se to ukáže, když někdo má silné duchovní vlohy, např. má-li někdo zvláštní filosofické schopnosti. Potom se to ukazuje tak, jakoby svět jen čekal na to, až přijde a sestaví správný filosofický systém, neboť pouze jeho duševno je k tomu vhodné. Ale může se zde projevit také správné a dobré. Potom přichází doba, v které začínáme vidět to, co může svět přinést jinými, kdy to jiné necháváme mluvit skrze nás, kdy přijímáme to, co bylo dosud vykonáno.

Tak jako to je u jednotlivého člověka, tak líčí Starý zákon celé tělo starohebrejského národa. Vidíme, co vše se vyvinulo rasovou zvláštností tohoto národa v době Abrahama, Izáka a Jákyby, jak vše závisí na tom, že tento národ má právě tuto pokrevní a rasovou zvláštnost. A sledujeme-li, co je zde líčeno, potom řeknete: až do určitého okamžiku vystupují určité rasové zvláštnosti jako zdroj dávající ve Starém zákone podněty. Potom přichází doba, kdy tento národ vzdělal svoji duši, co se rozezná, jako když jednotlivec projeví v dvacátém roce svoji duševnost. To je tehdy, kde vystoupí prorok Eliáš, neboť prorok Eliáš se objevuje jako celá vlastní duše starohebrejského národa. Potom přicházejí jiní proroci, o nichž jsem Vám před několika dny mohl říci, že jsou to duše různých zasvěcenců jiných národů, které se shromáždily ve starohebrejském národě. Duše tohoto národa tu naslouchá tomu, co jí mají říci duše jiných národů. Jako ve velké harmonii, v symfonii se mísí to, co zůstalo od Eliáše, a co měly říci duše jiných národů skrze jiné proroky, kteří se vtělili do starohebrejského národa. A umírá jistým způsobem, tím že přijímá do své víry, do svého vyznání jen to, co zůstává duchovním, jak to vidíme nádherně vyličeeno na Makkabejských. Může se říci: v tomto líčení Makkabejských se objevuje zestárlý národ Starého zákona, který se pozvolna ukládá do klidu jako zestárlý národ, ale který oznamuje vědomí o věčnosti lidské duše bezprostředně syny Makkabejskými. Věčnost jednotlivec přichází nám vstříc jako vědomí národa. Zatímco samo tělo národa zaniká, je to nyní jakoby tato duše jako duševní semeno zůstala ve zcela nové podobě. Kde je tato duše?

Tato Eliášova duše je současně duší starohebrejského národa, když vstupuje do Křtitele a žije v Křtiteli. Tehdy, když byl Herodesem uvězněn a sťat, co se stalo tehdy s touto duší? Již jsme to naznačili. Tato duše se osamostatnila, opustila tělo, ale působila dále jako aura a do oblasti této aury vstoupil Kristus Ježíš. Kde je ale tato duše Eliášova, duše Jana Křtitele? V Markově evangeliu je to dostatečně zřetelně naznačeno. Duše Jana Křtitele, duše Eliášova se stává skupinovou duší dvanácti; žije v dvanácti - a žije v dvanácti učednících dále. Velmi, velmi pozoruhodně je nám to naznačeno, řekněme oním způsobem jakoby umělecky malováno, tím, že se nám vypráví, předtím než v Markově evangeliu se mluví o smrti Jana Křtitele, jak vyučování takřikajíc, jaký je způsob učení Krista k

zástupům a jaký je k jeho jednotlivým žákům. Mluvili jsme o tom. Ale to se mění, když se Eliášova duše uvolňuje z Jana Křtitele, když žije dále jako skupinová duše v dvanácti učednících. A to je naznačeno. Neboť od té doby - přečtěte si ještě jednou, upozorujeme to zcela jasně - klade Kristus na svých dvanáct učedníků vyšší nároky než dříve. Vyžaduje od nich, aby rozuměli vyšším věcem. A je velmi pozoruhodné, čemu mají porozumět a co to je, že jim to později vytýká, protože tomu nerozumí. Čtete přesně v této knize! Na jednu stránku věci jsem již odkázal: že je řeč o rozmnožení chleba, když Eliáš přijde k vdově do Sarepty, a že, když se Eliášova duše uvolnila od Jana Křtitele, opět je podána zpráva o rozmnožení chlebů. Ale nyní vyžaduje Kristus právě od svých učedníků, že smyslu tohoto rozmnožení chleba musí zcela zvláště rozumět. Dříve k nim neužíval takových slov. Potom ale, když musí rozumět, co je osud Jana Křtitele po stětí Herodesem, co se děje skrze pět chlebů s pěti tisíci, když bylo sebráno dvanáct košů drobtů, a co se děje se sedmi chleby a čtyřmi tisíci lidmi, když bylo sebráno sedm košů drobtů; tehdy jim říká:

"Nepozorujete a nerozumíte ještě ničemu? Zůstávají vaše smysly zatemněny? Máte oči, a nevidíte, uši, a neslyšíte a nepřemýšlíte o tom, tehdy, když jsem pět chlebů lámal pro pět tisíc. Kolik košů plných drobtů jste nasbírali? Odpovídají mu: dvanáct.

A jak potom těch sedm chlebů mezi čtyři tisíce, kolik košíků plných drobtů jste nasbírali? Odpovídají: sedm.

Říká jim: ještě nerozumíte?" /Marek 8, 17-21/.

Kristus jim důrazně vytýká, že to, co je obsaženo v těchto zjeveních, nemohou pochopit. Proč? Protože má na mysli: nyní je duch Eliáše uvolněn; žije ve vás a vy se musíte postupně ukázat hodnými, že jste s vaším pochopením pronikli do jeho duše, že můžete rozumět vyšším věcem, než jste rozuměli dříve. Když Kristus Ježíš mluvil k zástupu, mluvil v podobenstvích, v obrazech, protože tito lidé tvořili dozvuk oněch, kteří nadmyslně viděli v imaginacích, v imaginativním poznání; takže k zástupu musel mluvit způsobem, kterým mluvili staří jasnozřivci. Sokratovsky, tj. dle obvyčejného rozumu to mohl vyložit těm, kteří jako jeho učedníci vzešli ze starohebrejského národa. Mohl jim vyložit podobenství. Mohl mluvit k nové mysli, k tomu, co bylo pro lidstvo obvyklé, potom, co staré jasnozření dohaslo. Ale tím, že duch Eliáše jako skupinová duše sestoupil na dvanáct učedníků, prostoupil je jako nějaká společná aura, tím se stali ve vyšším smyslu nebo se mohli přinejmenším ve vyšším smyslu stát jasnozřivými, mohli to, čeho jednotlivě nemohli dosáhnout, nahlížet jako skupina dvanácti osvěcených duchem Eliáše - Jana. K tomu je chtěl Kristus vychovat. K čemu je chtěl vychovat? Co je vlastně zásadně vzato toto celé vypravování o rozmnožení chleba, to jednou rozdělení pěti chlebů mezi pět tisíc - zbytky daly dvanáct plných košů, podruhé rozdělení sedmi chlebů mezi čtyři tisíce - zbytky daly sedm plných košů? Ano, to byla vždy zvláštní věc pro vykladače bible. Dnes se vykladači shodli v tom, že říkají: lidé prostě měli chleba u sebe; a když se uspořádali do řad, vybalili svoje drobtů. To je to, co dnes takřka jako dohoda stojí při těch, kteří se tak opravdu pevně chtějí držet evangelia. Když ovšem věci bereme tímto zevním způsobem, potom klesnou dolů k zevní drapérii, k zevní ceremonii. Nevíme potom, proč celá ta věc byla vyprávěna. Na druhé straně nesmíme přirozeně myslet na černou magii; neboť opravdové vykouzlení obrovského množství chleba z pěti, po případě ze sedmi chlebů by byla černá magie. Ale o černou magii se nemůže jednat, také ne o případ, který se zvláště jeví řádnému vysvětlení pro sosáky, jakoby si lidé chleba přinesli a vybalili by ho. Je přitom míněno něco zvláštního. Již jsem na to poukázal při výkladu různých jiných evangelií; a je to v evangeliu samém dostatečně zřetelně ukázáno, oč se jedná.

"A apoštolově se shromáždili u Ježíše a oznámili mu, co vše učinili a učili.

A on jim řekl: běžte stranou na osamělé místo a trochu si odpočiňte." /Marek 6, 30-31/

Tohoto výroku si musíme dobře všimnout. Kristus Ježíš posílá apoštoly na osamělé místo, aby si trochu odpočinuli, tzn. aby se vpravili do stavu, do kterého právě přicházíme, jdeme-li do samoty. A co zde uvidí? Co tu vidí v jiném stavu? Jsou vedeni do stavu nového jasnozření, do kterého jsou přesazeni tím, že na ně vstoupil duch Eliáše - Jana. Až dosud jim Kristus vykládal podobenství; nyní

nechává na ně sestoupit nové jasnozdění. A co oni vidí? Vidí v obsažných obrazech vývoj lidstva, vidí budoucnost, vidí, jak tito lidé budoucnosti se pozvolna obracejí k tomu, co je Kristův impuls. Co je zde vyprávěno jako dvojí rozmnožení chleba, to viděli učedníci v duchovnu. Je to jasnovidný akt. A jako jasnovidný akt je takovým jako jiný jasnovidný akt: zprvu se mihne kolem, nejsme-li mu zvyklí. Proto mu učedníci tak dlouho nerozumějí.

A je to vlastně to, co nás bude v následujících přednáškách stále intenzivněji zaměstnávat - v duchu to bude zjevné v Markově evangeliu - že vypravování o zevním smyslovém bytí přecházejí do reprodukce jasnozřivých okamžiků, a že evangeliu porozumíme jen tehdy, když ho pojmem z hlediska duchovního bádání - Zde stojíme, řekněme, v době, o které je řeč po stětí Junu a která na sebe nechá působit Kristovým impulzem; ten stojí zde ve světě. Zevním smyslům jeví se zprvu Kristus sám jako osamělá osobnost, která nemůže působit. Do jasnovidného pohledu školenému v dnešním smyslu vstupuje čas! Kristus nevstupuje jen mezi ty, kteří byli tehdy v Palestině, nýbrž také mezi ty, kteří zde vyvstanou ve všech následujících pokoleních. Ti všichni se okolo něho shromažďují a to, co jim může dát, to dává tisícům a tisícům. A tak ho vidí apoštolově, těch dvanáct. Tak ho vidí působit od tehdejší doby a skrze tisíciletí, jak duchovně vnáší impuls do všech perspektiv budoucnosti, jak sem přicházejí všichni budoucí lidé. To nahlížejí. Je to událost, kde jsou ve zvláštní míře spojeni v duchu s Kristem. Musíme si obzvláště všimnout toho, že duchovnost od této doby začíná pronikat celé líčení Markova evangelia. Jak je to vlastní evangeliu a jak ono stále více roste a roste, když si tohoto všimneme, to nás bude v následujících přednáškách ještě zaměstnávat. Nyní ale upozorněme na jeden výjev, který může být pochopen jen tímto duchovně-vědeckým způsobem bádání. Je to ta scéna, která přichází brzy po právě uvedené.

"A Ježíš a jeho učedníci vyšli do osad Caesareje Filippovy.

A cestou optal se svých učedníků takto: co říkají lidé o mně, kdo bych mohl být?

Oni ale odpověděli: někteří říkají, že bys mohl být Jan Křtitel; a jiní říkají, že bys mohl být Eliáš; jiní ale, že bys mohl být jedním z proroků.

A on se zeptal jich: vy ale, co říkáte vy, kdo že bych byl? Odpověděl mu Petr a řekl: ty jsi Kristus. A on jim pohrozil, aby nikomu to o něm neřikali.

A začal je učit, že Syn člověka by měl mnoho trpět a bude potupen od nejstarších a veleknězů a zákoníků a utrpí smrt a po třech dnech vstane z mrtvých.

A mluvil o tom zcela otevřeně. A Petr ho přivínil k sobě a začal ho plísnit.

On ale se otočil a když tu uviděl své učedníky pohaněl Petra takto: odstup za mne, Satane! Nemyslíš na to, co přísluší Bohu, nýbrž co přísluší lidem" /Marek 8, 27 - 33/.

Chtělo by se říci: tvrdý oříšek pro bádání v evangeliích! Neboť co všechno je vlastně v tomto místě? Nechceme-li to zkoumat spirituálně, je zde vlastně vše obsaženo tak, že tomu nemůžeme rozumět. Kristus se ptá učedníků: "Co říkají lidé, kdo že bych byl?" A oni odpovídají: "Někteří říkají, že bys byl Jan Křtitel." Ale Jan Křtitel je přece krátce před tím s'at a Kristus přece již učil, když Jan Křtitel ještě zde byl. Měli lidé říkat zjevný nesmysl, když považovali Krista za Jana Křtitele a Křtitel přece zde ještě je? Říkají-li, že by byl Eliáš nebo jiný prorok, to by ještě šlo. - Nyní ale: Petr říká: "Ty jsi Kristus" tzn., oznamuje něco zcela velkolepého, co může vyslovit jen to nejsvětější v něm. A několik řádků potom měl Kristus k němu říci: "Satane, odstup za mne! Říkáš něco, co nenáleží Bohu, nýbrž lidem"? Může někdo věřit, že potom, co Petr vyřkl tyto velkolepé věci, mu Kristus nadává "Satane"?

Nebo můžeme tomu rozumět, když předtím bylo řečeno: "pohrozil jim, že o tom nesmí nikomu", tedy tzn.: neříkejte nikomu, že ho Petr považuje za Krista? A potom to zní dále: "začal je učit, že Syn člověka by měl mnohé trpět, bude zavržen, usmrčen a po třech dnech probuzen; a mluvil o tom zcela otevřeně". A potom když ho Petr proto plísnil, nazývá Petra "Satanem". A to nejpodivnější, co v tom ještě vězí, je toto: "a Ježíš a jeho učedníci vyšli ven do osad Caesareje Filippovy atd.; stále se vypráví, jak k němu mluví a potom je ještě jednou řečeno: "a on je začal učit" atd. Potom to ale zní: "on se ale

otočil, a když uviděl své učedníky, pohaněl Petra". Tedy předtím je řečeno: mluvil k nim, učil je. Nu, dělal to všechno obrácen k nim zády? Neboť potom to zní: "otočil se a uviděl své učedníky". Mluvil tedy do vzduchu obrácen k nim zády?

Vidíte: celé klubko nejasností je v tomto jediném místě. Jen se divíme, že takové věci jsou přijímány aniž se hledá pravdivé a skutečné, reálné vysvětlení. Ale proberte výklady evangelií: buďto se jen těmito místy mihnou nebo se hledá uvést to nejpodivnější. Také spory a diskuse se zde vyskytovaly; málokterí ale budou tvrdit, že těmito diskusemi zmoudřeli.

Nuže, přidržme se jen jednoho a představme si jen to, co je řečeno. Potom, co jsme naznačili, že po smrti Jana Křtitele, tehdy když duše Eliáše-Jana přešla jako skupinová duše do učedníků, je vykonán první opravdový "zázrak", o němž ale stále více a více uvidíme, jak se tomu má rozumět, tehdy najdeme jedno zcela nesrozumitelné místo, kde se líčí: Kristus Ježíš mluví ke svým učedníkům, ptá se jich: "Co myslí lidé, že se nyní děje?" Není-liž pravda, tuto otázku můžeme také tak položit; neboť lidem šlo především o to, odkud vycházejí účinky, které se nyní dějí. Na to odpovídají učedníci: "Lidé míní, že tu obchází - chceme-li použít triviální výraz - Jan Křtitel, nebo obchází Eliáš nebo jiný z proroků; a tím že se to děje, dějí se účinky, které se právě pozorují." - "Ale čemu věříte vy," tak se ptá Kristus Ježíš, "že ty věci sem přicházejí." Tu říká Petr: "Přicházejí sem odtud, že jsi Kristus." Tím postavil Petr ve smyslu Markova evangelia sám sebe ve svém poznání jako uzlový bod ve vývoji lidstva. Neboť co tím vlastně řekl? Představme si, co řekl.

Ti, kteří byli v předcházející době velkými vůdci lidstva, to byli zasvěcenci, kteří až k poslednímu aktu iniciace byli vedeni ve svátých mystériích. Byli to ti, kteří přistoupili až k bráně smrti, kteří byli ponořeni do živlů, tři dny pobývali mimo své tělo, během těchto tří dní ale byli v nadmyslových světech, potom byli opět probuzeni a nyní byli zvěstovateli, posly nadmyslových světů. To byli vždy velcí vůdci lidstva, iniciovaní, kteří se jimi stali tímto způsobem. Petr nyní říká: "Ty jsi ten Kristus", to znamená: jsi vůdcem, který takto neprošel mystériemi, který přišel z kosmu a nyní je vůdcem lidstva. - Historicky, jednou to mělo být řízeno na zemi, co jinak jiným způsobem se odehrávalo při iniciaci. Petr tím vyslovil něco ohromujícího. Co se tedy muselo říci Petrovi? Muselo se mu říci: je to něco, co se nesmí zástupu prozradit: je to něco, o čem nejsvětější, nejstarší zákony říkají, že to musí zůstat mystériem. Nesmí se o mystériích mluvit. - V tomto okamžiku se to muselo říci Petrovi.

Nyní je ale celý smysl vývoje lidstva v tom, že mystériem na Golgotě to, co se jinak odehrálo jen v hlubinách mystérií, bylo postaveno zevně na úroveň světových dějin. Tím, co se stalo na Golgotě, třídní pobyt v hrobě, zmrtvýchvstání, tím je historicky dáno zevně na zemskou úroveň, co se jinak odehrálo v hlubinách, v temnu mystérií. Jinými slovy: co platilo za svátý zákon, že by se muselo mlčet o tomto mystériu, bylo nyní prolomeno nynějším okamžikem. Lidé stanovili zákony, dle nichž se muselo o mystériích mlčet. Nyní ale musí být mystéria skrze mystérium na Golgotě zjevnými. Je to rozhodnutí Kristovy duše, největší historický úmysl pro svět, který si předsevzal: co muselo být až dosud dle lidského zákona vždy zamlčováno, to musí být nyní ukázáno před očima všech, před světovými dějinami.

Uvažme okamžik světodějného uvažování Kristova, okamžik světodějného rozjímání: hledím zde na celý vývoj lidstva. Ten mi zakazuje svými zákony mluvit o smrti a zmrtvýchvstání, o vzkříšení, o posvátném mystériu iniciace. Ne. Vždyť jsem byl bohy poslán dolů na svět, abych to zjevil. Nesmím se řídit tím, co říkají lidé; musím se řídit dle toho, co mi říkají bohové. - Rozhodnutí zjevit mystéria bylo v tomto okamžiku hotovo. A Kristus musí odhodit ze své duše nerozhodnost praměnicí z toho, že by chtěl držet ve vývoji to, co určily lidské zákony. - Odstup ode mne; nerozhodnosti a vzejdi ze mě odhodlání ukázat lidstvu to, co bylo až dosud v hlubinách mystérií! - Ke svému vlastnímu rozhodnutí, když odmítl to, co ho mohlo činit nerozhodným, říká Kristus: "Odstup ode mne!" a v tomto okamžiku činí předsevzetí uskutečnit to, k čemu byl svým Bohem poslán dolů na zemi.

Na tomto místě máme co činit se světově historickým velkým monologem, který se kdy udál ve vývoji země, s monologem Boha o zjevení mystérií. Žádný div, že monolog Boha není ihned srozumitelný pro lidský intelekt, že musíme jít hlouběji, chceme-li se jen poněkud učinit hodnými toho, abychom pochopili tento monolog Boha, kterým pokročilo dílo Boží. O tom budeme zítra pokračovat.